

10.9. *Uspinjača* je žična željeznica s tračničkim vozilima. (U struci se uvriježio pridjev *žična*, a ne »žičana«.) Pogonska se sila prenosi s pomoću čeličnog užeta na vozilo koje ima težište iznad pruge.⁴¹ Pritom, dakako, uže nije »ispredena nit«, kako je prikazano u Rječniku s.v. uže.

10.10. *Željeznica* je previše slobodno opisana kao »služba koja se brine o prometu i prijevozu robe i putnika vlakom«, jer to bi se moglo odnositi i na Privrednu komoru ili Ministarstvo. Željeznice su prometna sredstva kod kojih su kotači vozila prisilno vođeni po metalnom putu.

11. U Rječniku nije dodan popis tiskarskih pogrešaka kojih u knjizi dakako ima. Tako npr. s.v. deskriptivan pogrešno stoji *nacriana geometrija*, a treba *nacrtana*. Volio bih vjerovati da je tiskarska pogreška i lokativ »skriptama« (s.v. skriptata); gramatički bi ispravno bilo *skriptima*.

12. Ovdje, dakako, nije ni izdaleka iznijeto sve što bi trebalo reći o problematiki stručnih definicija, te o mogućnostima dotjerivanja i dogradnje, jer to pojedincu nije ni moguće. U svakom slučaju, vidimo da će biti potrebno još dosta napora da se definicije u Rječniku prilagode standardu, no to i nije zadaća ovakvih osvrtâ, nego će se tim poslom morati pozabaviti izdavač i uredništvo budućnih naklada. Iznijetim primjerima nipošto nisam htio umanjiti značenje ovoga korisnog i potrebnog Rječnika, nego sam u okviru svojih skromnih mogućnosti nastojao povećati vrijednost tom tako željno očekivanom leksikografskom djelu kojim je probijen led! Rad na Rječniku nije, međutim, dovršen izlaskom knjige iz tiska, pa se smijemo nadati da će izlaziti sve savršenija nova izdanja.

SAŽETAK

Ivan Pelz, sveučilišni profesor u miru,
UDK 801.3:808.62, stručni članak,
primljen 25. veljače 1992, prihvaćen za tisak 30. ožujka 1992.

A Few Remarks on Anić's Dictionary

The author critically analyzes the terminology in Anić's Dictionary.

OPET OKO IMENA GRADA ZAGREBA

Miroslav Kravar

Nakon moga priloga o etimologiji imena grada Zagreba u lanjskom godištu ova- ga časopisa¹ objavljen je u njegovu tekućem godištu nov prilog A. Gluhaka o istom pitanju.² Tu se autor vraća na staro, po njemu »mnogo uvjerljivije« a po meni »to- bože najvjerojatnije« shvaćanje, što ga u literaturi pitanja nalazimo, kako sam i sam

⁴¹ M. Sinković, *Viseće žične željeznice*, Zagreb 1951, str. 7.

¹ M. Kravar, Prijedlog etimologije imena »Zagreb«, *Jezik* 38 (1990/91), str. 54 i d.

² A. Gluhak, Još o imenu grada Zagreba, *Jezik* 39 (1991/92), str. 56 i d.

naveo, od Miklošiča³ i Bernekera⁴ sve do u naše vrijeme, uz ostalo i u Bezlaja⁵. To se shvaćanje sastoji u tome da bi ime *Zagreb* bilo toponimiziran apelativ kao slov. *lagreb* »agger«, hapaks potvrđen u XVI. st., dakle *zagrèb* »opkop«. U svom sam članku istakao da takva leksema u tom značenju u hrvatskom, napose u kajkavštini, nema, osim što ga Skok – ne vidi se odakle – navodi u značenju nekakve mreže za ribolov.⁶ Ali ista riječ postoji – u odgovarajućim oblicima, dakako – u nekim drugim slavenskim jezicima, i to u više različitih značenja, koja se sva daju izvesti iz prasl. *greb-*, kao u hrv. *grest*/*zagrest*.⁷ Ja sam smatrao – a smatram i danas – da to malo komparativno-lingvističkih podataka o tome tako rijetku i tako kasno potvrđenu, a pogotovo tako polisemantičnu i toponomastički slabo iskorištenu leksemu nije dovoljno da bi se opravdala primjena slovenskoga ključa u našem etimološkom pitanju.⁸

S toga razloga nisam ni dirao u etimologiju slov. *zagreb*, nego sam ga radije zaočiglavši istakavši njegovu slabu toponomastičku zastupljenost i tako otklonivši vezu slov. *zagreb* > hrv. *Zagreb*.⁹

No Gluhak, uz ponešto letimičan poziv na Bezlaja, ide na vlastiti rizik korak dalje uzimajući da je prasl. *greb-*, postavši iz starijega prasl. *grèb-*, kao u slov. *greba* »gruda«, polj. *grzèba* »isto i dr.« – lužički da i ne navodimo –, latentno prisutno i u slov. *zagreb*, dakle tobože i u hrv. *Zagreb*, što bi prije otvaranja nazalâ bilo **zagrèbъ*, dakle i **Zagrèbъ*. O tome bi po njemu svjedočili njemački oblici *Agramb* i *Agrampt* potvrđeni, nažalost, također veoma kasno.¹⁰ A kako očekivano mađ. **Zágráb* za normalno *Zágráb* – uz *pentek* »petak«, *rend* »red«, *gerenda* »greda« i sl. – ne postoji, ne preostaje drugo nego pretpostavka da bi hrv. **Zagrèbъ* bilo još u franačko doba preuzeto u njemački, dok bi u mađarski ušlo tek kasnije u denazaliziranu obliku *Zagrebъ*, iako navedeni njemački oblici svojim harmoniziranim vokalizmom upućuju upravo na mađarski uzor.¹¹

Čitav je *crux* spornoga pitanja u tome što se u slov. *zagreb*, dakle tobože i u hrv. *Zagreb*, ni na kakav način ne da dokazati razvoj prasl. *greb-* < *grèb-*, kao u slučaju slov. *greba* i sl. drugdje. Jer, kad bi bilo tako, onda bismo prema slov. *zagreb* i u drugim slavenskim jezicima imali odgovarajuće oblike; tako bismo, na primjer, mj. rus. *zagreb* »zahvat« ili mj. češ. *záhřeb* »ognjište« i »nasip« imali **zagrjab* odnosno **záhřab*, a takvih oblika ondje nema.¹² Odatle slijedi da u slov. *zagreb* i hrv. *Zagreb*, ako bi oboje bilo isti leksem, ono prasl. *grèb-* ne igra nikakve

³ F. Miklosich, *EWSS*, s.v. *greb-*; tu već stoji: slov. *zagreb* »bollwerc«, *Agram*.

⁴ E. Berncker, *SEW I²*, s.v. *greb-*: slično kao i u Miklošiča.

⁵ F. Bezlaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika I*, Ljubljana 1977, s.v. *grèba* i *grèbsti*. – Pišući svoj lanjski članak nisam, nažalost, imao pri ruci Bezlajeva rječnika, a kad sam pri korekturi ustanovio da pišac, uz opsežnu obradu pitanja, u bitnim točkama ne odstupa od prethodnikâ, nisam htio dirati u slog.

⁶ *Jezik* 38, str. 60; v. također P. Skok, *ERHSJ I*, s.v. *grabiti*.

⁷ *Jezik* 38, nav. mj.; v. također M. Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar II*, Ljubljana 1895, s.v. *zagreb*; u slovenskom također »pokop«, »hrpa«, »nanos«.

⁸ Pogotovo s obzirom na odsutnost svake povijesne i arheološke evidencije u potvrdu takva shvaćanja.

⁹ Uostalom, danas i sam Bezlaj, ne smatrajući takvu vezu obaveznom, pripominje: »...vendar je teško razločiti, kaj je slovanska dediščina in kaj predslovanski, verjetno ilirski substrat«; nav. dj., s.v. *grèba*.

¹⁰ *Jezik*, 39, str. 57 i d. – Prasl. *grèb-* nije sasvim sigurno ni u slov. *greba*, što bi mogao biti i germanizam *Griebe* »čvarak«.

¹¹ Čak bi i ono krajnje –t u *Agrampt* moglo upućivati na mađarski akuzativ na –(o)r: *Zágrábot*.

¹² Unatoč tome Gluhak (*Jezik* 39, str. 58) smatra »sigurnim« da bi se »mogli naći« i drugdje. – *Svišči da išči!*

uloge; drugim riječima, ostaje – kao i u Miklošič–Berneker–Bezljaja – samo prasl. *greb-*, što onda znači da bi nosni suglasnik u onim njemačkim oblicima morao biti drugoga porijekla (valjda sekundarna njemačka, a možda i mađarska nazalizacija).

Kao što se vidi, krećemo se u granicama tradicionalnoga mišljenja o predmetu, što sam ga namjerno zaobišao kako bih pitanju pristupio na posve drugom razvojno-fonetičkom planu, na kojem sam – rekao bih – iznio podosta argumenata. Drago mi je što sada naknadno nalazim da i Bezljaj dovodi u sumnju uvriježenu tradiciju, makar i s druge strane.

SAŽETAK

Miroslav Kravar, sveuč. profesor u m., Zadar

UDK 801.54:808.62, stručni članak

primljen 7. travnja 1992, prihvaćen za tisak 23. travnja 1992.

Again about the Name of the City of Zagreb

The article deals with the traditional opinion on the etymology of the place-name *Zagreb*, i.e. Slov. *zagreb* »dam« > Croat *Zagreb*, extended recently by an attempt to reduce it to Pr.-Sl. *greb-* < *grēb-*, what is here rejected.

PITANJA I ODGOVORI

PRVOSTUPNI, PRVOSTUPANJSKI ILI KAKO DRUKČIJE

Lektorica B. P. pita kako bismo najbolje mogli zamijeniti srbizam *prvostepeni*. Zna da riječ *stepen* valja zamijeniti riječju *stupanj*. A kako postupati s izvedenicama i složenicama s elementom *stepen*? Kako nazvati sud, presudu, postupak prvoga stupnja, drugoga stupnja itd.?

To pitanje zaslužuje temeljitije istraživanje sa svim mogućnostima u kojima se javlja elemenat *stepen* i pitanje njegove zamjene. Ovdje bih samo pokušao odgovoriti na pitanje iz naslova. *Prvostepeni* je srbizam koji se kod nas proširio nakon godine 1918. U nas je tada bio u uporabi naziv *prvomolbeni*, koji nije bio baš najbolji jer u njemu sastavnica *-molbeni* dolazi od riječi *molba*, ali u značenju instancija, *stupanj* sudske vla-

sti. Odgovarajući pridjev od imenice *stupanj* nije bio načinjen. Nema nikakve zapreke da od te imenice ne načini-mo pridjev i tako donekle usustavimo nazivlje u kojem je to pitanje aktualno. U Ustavu Republike Hrvatske (Zagreb, 1991, čl. 18) stoji »u postupku prvog stupnja« premda je u nacrtu bilo »u prvostupnom postupku«. Sad se već javlja pridjev *stupanjski* (kao *srpanjski*, *svibanjski*). To je sasvim dobra tvorba. Od toga možemo načiniti složenicu *prvostupanjski*, *drugostupanjski*. Te složenice nemaju više slogova od složenica *prvostepeni*, *drugostepeni*. Nemaju ni izgovorne teškoće koja bi mogla bitno utjecati na njihov izbor. Ipak su složenice *prvostupanjski*, *drugostupanjski* duže od svojih takmaca. To su vjerojatno imali na umu oni koji su svojedobno pri izradi ustavnoga teksta predlagali *prvostupni*. Moglo bi se od imenice *stupanj* izvesti i lik *stupni*, pa i od sveze *prvi stu-*